

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXİLİ İŞLƏR NAZİRLİYİNİN
POLİS AKADEMİYASI**

KAFEDRA: «CİNAYƏT PROSESİ»

FƏNN: «DİO-da TƏHQİQAT»

Əyani təhsil

M Ü H A Z İ R Ə

**MÖVZU № 3 «Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər
üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat»**

Tərtib etdi: Polis Akademiyasının
«Cinayət prosesi» kafedrasının rəisi,
polis polkovniki, h,ü,f,d

Səyyad Ağayev

mühazirə kafedranın iclasında müzakirə edilib və bəyənilmişdir.

Protokol № ____ « ____ » _____ 2021-ci il

Bakı - 2021

MÖVZU № 3 «Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat»

P L A N:

1. Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın anlayışı, əhəmiyyəti və vəzifələri.

2. Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılma əsasları, forması və qaydası.

A) Məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılma nəticələrinə dair yekun protokol, onun tərtib edilmə qaydası və məzmunu.

3. Daxili işlər orqanlarının təhqiqat qurumlarının, böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılması ilə əlaqədar işin təşkili.

ƏDƏBİYYAT:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 12 noyabr 1995-ci il.
2. Azərbaycan Respublikasının CPM-si. Bakı 2001-ci il mad. 293-297.
3. C.Mövsümov. «Cinayət prosesi». Dərslik. Bakı, 1989-cu il, səh. 302-305.
4. Azərbaycan Respublikası DİN-in 30.08.2011-ci il 560 nömrəli əmri. Azərbaycan Respublikasının daxili işlər orqanlarında təhqiqat işinin təşkilinə dair təlimatın təsdiq edilməsi barədə.
5. Mirağa Cəfərquliyev «Cinayət prosesi». Dərslik. Bakı, 2008
6. «Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2009-cu il 24 sentyabr tarixli 191 nömrəli qərarının elan edilməsi barədə».
7. Azərbaycan Respublikasının DİN-in 21.05.2009-cu il tarixli 284 nömrəli əmri «DİN Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsinə bilavasitə tabe olan istintaq və təhqiqat şöbəsinin Əsasnaməsinin təsdiq edilməsi barədə».
8. К.Ф.Гученко. «Уголовный процесс» Учебник для ВУЗОВ. Москва, 1998 г, стр. 502-511.
9. В.И.Басков. «Протоколная форма досудебной материалов подготовки» Москва, 1989 г.
- 10.Белозоров Й.Н., Коренева Л.М. «Протоколная форма досудебной материалов органами дознания в уголовном просессе». Москва, 1987 г.
- 11.Корнеева Л, Якубович В.В. «Протоколная форма досудебной подготовки материалов дела» «Законность» 1985 г.
12. Azərbaycan Respublikası DİN-in 03.11.2011-ci il tarixli 680 nömrəli əmri «Tərədilmiş və ya hazırlanan cinayətlər və hadisələr barədə məlumatların qəbulu, qeydiyyatı və baxılması qaydaları haqqında Təlimatın təsdiq olunması barədə»
13. DİO-da təhqiqat fənnindən «Mühazirələr toplusu» adlı dərs vəsaiti Bakı, 2010
14. «DİO-da Təhqiqat» 10 suala 100 cavab adlı dərs vəsaiti. Bakı-2011.
15. DİO-da təhqiqat fənnindən “sxemlər albomu” adlı dərs vəsaiti.Bakı, 2013
16. 2010-2011-ci illərin yanvar-iyun aylarında cinayətkarlığın vəziyyətinə dair MƏLUMAT.
17. 2012-2013-ci illərin yanvar-dekabr aylarında cinayətkarlığın vəziyyətinə dair MƏLUMAT
18. Nazim Əliyev, Şöhlət Kərimov, Səyyad Ağayev “Daxili İşlər orqanlarında təhqiqat” Bakı, “Elm və təhsil” 2020, 320 səh
19. A.Ə.Teymurov. “Cinayətkarlığa qarşı mübarizədə təhqiqat orqanlarının fəaliyyətinin müasir problemləri”. Bakı. “Hüquq Yayın Evi” 2015, 304s.

GİRİŞ

Tədqiqat aparacağımız mövzu böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılmasından bəhs edir. Belə ki, mövzu üzrə üç əsas, bir isə köməkçi sual müzakirə edilir. Araşdırma zamanı bu cür icraatın anlayışı, mahiyyəti, vəzifələri, forma və qaydası ətraflı öyrəniləcəkdir.

Daha sonra icraatın yekununda tərtib edilən sənədlərin anlayışı, formaları, məzmunu və qaydaları öyrəniləcəkdir.

Qanunvericilikdə və onun tətbiqi təcrübəsində olan dəyişikliklər prosessual fərmanı differensasiya edir, siyahısı qanunla müəyyən edilmiş böyük ictimai təhlükə doğurmayan cinayət üzrə işlərin mühakimə icraatının effektivliyini artırır.

Təhqiqat, ibtidai istintaq və məhkəmə orqanlarının işinin effektivliyinin gələcəkdə artırılmasına yönəlmiş qanunvericiliyin icrası üzərinə nəzarətin həyata keçirilməsində prokurorluq orqanlarının vəzifələri qanunda göstərilir ki, yeni qanunvericilik cinayətin ağırlığı və xarakterindən, işin mürəkkəbliyi və itthamın həcmindən asılı olaraq gələcəkdə cinayət – mühakimə icraatının differensiyasına, habelə vətəndaşların və vəzifəli şəxslərin istintaq və məhkəmə orqanlarının qanuni tələblərinin icra etməmələrinə görə məsuliyyətin artırılmasına yönəldilmişdir. Respublikanın təcrübəsinin və DİO-ı sistemində istintaqı həyata keçirən mütəxəssislərdən səmərəli istifadə olunması zərurətini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası DİN-in böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın genişləndirilməsi haqqında təkliflərlə qanunverici orqanlara dəfələrlə müraciət etmişlər. Bu cür differensiya DİO-nın müstəntiqlərinin üzərinə düşən yükü azaltmış, onların işlərində böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılmasından azad etmişdir. Cinayət prosesinin differensiya

məsələlərinə müxtəlif yanaşılması idarələrarası xarakterli təhqiqatların keçirilməsini tələb edir.

Müstəntiqlərin işlərinin yükünün azaldılması onların fəaliyyətinin effektivliyinə müsbət təsir göstərmişdir. Təhqiqatın və böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın tətbiq edilməsi sferasının genişləndirilməsi, cinayət törədərkən təqsirkarın cəzalanmasının və məhkum olunmasına əlverişli şərait yaratmışdır. Bununla bu hüquq pozmalara cinayət–hüquqi təsirin effektivliyini artırmışdır.

İbtidai istintaq, prokurorluq, təhqiqat və məhkəmə orqanları ədalət mühakiməsinin vəzifələrini həyata keçirərək, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 12 fevral 1998-ci il tarixli «İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında» Fərmanını rəhbər tutmalıdırlar. Bu fərmana əsasən, insan hüquqlarına hörmət, insan hüquqlarının qorunması, müasir dünyaya qovuşmağa əsas yoldur. Fərmanda Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyev cənablarına Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğuna, Daxili İşlər və Milli Təhlükəsizlik Nazirliklərinə, habelə Ali Məhkəməyə tapşırılmışdır ki, təhqiqat, istintaq və məhkəmə orqanları tərəfindən insan hüquqları sahəsində qanunveriliyi tətbiq təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi, insan hüquq və azadlıqlarının pozulması hallarının aradan qaldırılmasına təminat vermişlər, eyni zamanda, azadlıqdan məhrum edilmiş və ibtidai istintaq zamanı həbsə alınmış şəxslərin saxlanması şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün zəruri tədbirlər həyata keçirsinlər.

«Polis haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11 noyabr 1999-cu il tarixli Fərmanı əsasən, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində polis öz vəzifələrini yerinə yetirirən, bütün şəxslərin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında nəzərdə tutulmuş hüquqlarını və qanuni mənafələrini hüquqazidd əməllərdən

qoruyur. Polisin hər hansı şəxslər insanın ləyaqətini alçaldan şəkildə rəftar etməsi yol verilmişdir.

Şəxsin hüquq və azadlıqlarına qarşı polis tərəfindən bu qanunla nəzərdə tutulmuş tədbirlərin həyata keçirilməsinə yalnız Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə müəyyən olunmuş əsaslarla və qaydada yol verilir.

Sual 1. Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın anlayışı, əhəmiyyəti və vəzifələri.

Cinayət-prosessual qanunvericiliyi istintaq baxımından çox da mürəkkəb olmayan və böyük ictimai təhlükə törətməyən bir qrup cinayət

işləri üzrə daha doğrusu Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 127.1, 128-131, 174-175, 177.1, 186.1, 187.1, 187.2, 196.1, 197.1, 200.1, 201.1, 221.1, 256.1, 256.2, 258.1, 258.2, 259.1, 263.1, və 326 -cı maddələri ilə nəzərdə tutulmuş böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə aparılır. Məcəllədə göstərilən cinayət işlərinin icraatının ayrıca 7-ci bölməsində müəyyən edilməsi həmin işlərə baxılmasını maksimum sürətləndirmək, mühakimə icraatının səmərəli həyata keçirilməsini, cinayət etmiş hər bir şəxsin vaxtında və ədalətli cəzalandırılmasını təmin etmək məqsədini daşıyır. Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə şikayət zərərçəkmiş şəxs, onun qanuni nümayəndəsi və ya nümayəndəsi tərəfindən CPM 214-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətlərə dair yazılı və ya şifahi formada təhqiqatçıya, müstəntiqə və ya ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora verilir.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə şikayət təhqiqatçıya, müstəntiqə və ya ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora şifahi formada verildiyi halda o, protokola daxil edilir və şikayəti vermiş və protokolu tərtib etmiş şəxslər tərəfindən imzalanır. (CPM-in 393.3. maddəsi)

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayət üzrə yazılı şikayətdə və ya şifahi şikayətin qəbul edilməsi barədə protokola aşağıdakılar göstərilir:

1.Şikayət vermiş şəxs haqqında məlumatlar (soyadı, adı, atasının adı, doğulduğu il, yaşayış yeri və məşğuliyyət növü, vəzifəsi);

2.Törədilmiş cinayət barədə məlumatlar (cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş məhz hansı əməlin törədilməsi, bu zaman zərər vurulmuşdursa, məhz hansı zərərin vurulduğu, o cümlədən maddi ziyanın məbləği);

3.Cinayət qanuni ilə nəzərdə tutulmuş əməlin kim tərəfindən törədilməsi (şəxsin soyadı, adı, atasının adı və yaşayış yeri və əməlin məhz həmin şəxs tərəfindən törədilməsinin nə ilə təsdiq edildiyi);

4.Şikayətdə göstərilən cinayətin törədilmə hallarının hansı şahid ifadələri ilə və konkret olaraq hansı şəxslərin ifadələri ilə (şəxsin soyadı, adı, atasının adı və yaşayış yeri, hansı sənədlərlə, habelə hansı digər sübutlarla təsdiq edildiyi);

5.Cinayəti törətmiş şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi haqqında xahiş;

6.Şikayətin verildiyi tarix (il, ay, gün) və yer;

7.Şikayəti vermiş şəxsin imzası.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə şikayət verən şəxsə billə-bilə yalan xəbərçilik etməyə görə cinayət məsuliyyəti haqqında xəbərdarlıq edilir və bu barədə şikayətdə qeyd edilir. Şikayət şifahi verildikdə, bu izah protokolu daxil edilərək, şikayəti vermiş və protokolu tərtib etmiş şəxs tərəfindən imzalanır.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayət üzrə şikayətə dair qəbul edilən qərarlar

Təhqiqatçı, müstəsna və ya ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror aşağıdakı hərəkətləri yerinə yetirməlidir:

1) böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayət üzrə şikayəti dərhal qeydə almaq və ona baxmaq;

2) Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 38-ci maddəsinə uyğun olaraq, cinayət təqibinin həyata keçirilməsi üçün səbəb və əsasların olması qənaətinə gəldikdə, yazılı şikayətə və ya şifahi şikayətin qəbul edilməsi barədə protokola dərkənar qoymaqla, şikayətin daxil olduğu vaxtdan 24 saatdan gec olmayaraq, cinayət təqibi üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat açmaq;

3) Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 38-ci maddəsinə uyğun olaraq cinayət təqibinin həyata keçirilməsi üçün səbəb və əsasların olmaması qənaətinə gəldikdə, şikayətin daxil olduğu vaxtdan 24 saatdan gec olmayaraq, qəbul edilmiş qərarın əsaslarını göstərməklə, cinayət təqibi üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın açılmasından imtina barədə qərar çıxarmaq;

4) şikayətin məhkəmə aidiyyəti və ya istintaq aidiyyəti üzrə göndərilməsi qənaətinə gəldikdə, onun daxil olduğu vaxtdan 24 saatdan gec olmayaraq, cinayətin izlərinin rəsmiləşdirilməsi (hadisə yerinin baxışı, bu zaman aşkar edilmiş əşyaların götürülməsi və müayinəsi) üzrə təxirəsalınmaz istintaq hərəkətlərini aparmaq və cinayətin törədilməsini görmüş şahidlərdən izahat almaq, öz qərarı ilə şikayəti toplamış bütün materiallarla birlikdə müvafiq olaraq məhkəməyə və ya istintaq orqanına göndərmək.

Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 214.4-cü maddəsində sadalanan cinayət əməlləri cinayət törədərkən anlaqsız vəziyyətdə olmuş, yaxud cinayət törətdikdən sonra psixi xəstəliyə tutulmuş şəxslər, yetkinlik yaşına çatmayan şəxslər, habelə Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 215.3.2-ci maddəsində sadalanan şəxslər tərəfindən törədildikdə, həmin cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat formasında təhqiqat aparıla bilməz. Belə hallarda, həmçinin Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 214.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətlər üzrə icraat ibtidai istintaqı məcburi olan cinayət işinin icraatı ilə birləşdirildikdə, həmin cinayət əməlləri üzrə icraat ibtidai istintaq formasında aparılmalıdır. Bundan başqa, Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 294.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə icraat ibtidai istintaq formasında aparılmalıdır.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə şikayətə baxarkən və ya böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat şəklində təhqiqatın gedişində

məhkəməyədək sadələşdirilmiş prosedura daxilində aparılması mümkün olmayan istintaq hərəkətlərinin aparılması zərurəti yarandıqda, təhqiqatının və ya müstəntiqin vəsatəti yaxud öz təşəbbüsü ilə ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən cinayət işinin başlanması haqqında qərar qəbul etmək və ibtidai istintaqın aparılması müvafiq istintaq orqanına tapşırmaq hüququna malikdir. (Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 294.3-cü maddəsi).

Təhqiqatçı, müstəntiq və ya ibtidai araşdırma prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror aşağıdakıları yerinə yetirməlidir:

-böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə şikayət vermiş şəxsə onun şikayəti üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın açılması barəsində yazılı məlumat vermək;

-böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə şikayətə dair məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat açılmasından imtina barədə qərar çıxardıqdan 3 (üç) gün müddətində qəbul edilmiş qərarın surətinin şikayət vermiş şəxsə təqdim edilməsini və ya poçtla ona göndərilməsini təmin etmək.

Sual 2. Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılma əsasları, forması və qaydası.

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 295-ci maddəsinə əsasən, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat şəklində təhqiqat böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə şikayətin təhqiqatçıya, müstəntiqə və ya ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora daxil olduğu vaxtdan 20 gün müddətinə aparılır.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat zamanı təhqiqatçı məhkəmə baxışının hərtərəfli, tam və obyektiv aparılmasını təmin etmək üçün zərərçəkmiş şəxsi, cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş şəxsi, şahidləri və digər şəxsləri dindirməklə, habelə zəruri arayışlar tələb etməklə cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməlin törədilməsi hallarının, onu törədənin şəxsiyyətini və zəruri olan digər halları müəyyən edir.

Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 295.2-ci maddəsinə əsasən.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayət üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat zamanı təhqiqatçı məhkəmə baxışının hərtərəfli, tam və obyektiv aparılmasını təmin etmək üçün:

- 1) zərər çəkmiş şəxsi;
- 2) cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş şəxsi;
- 3) şahidləri və digər şəxsləri dindirməklə;

4) zəruri arayışlar tələb etməklə cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməlin törədilməsi hallarını, onu törədənin şəxsiyyətini və zəruri olan digər halları müəyyən edir.

Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 295.2-ci maddəsində göstərilənlər məhkəmə baxışının aparılması üçün kifayət etmədikdə, M.S.İ, zamanı zəruri sübutların toplanılması məqsədilə təhqiqatçı Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 86.4.2-ci maddəsinə əsasən təxirəsalınmaz istintaq hərəkətləri apara bilər:

- 1) şübhəli şəxsin tutulması;
- 2) şübhəli şəxsin dindirilməsi;

- 3) zərər çəkmiş şəxsin dindirilməsi;
- 4) şahidin dindirilməsi;
- 5) ekspertizanın təyin edilməsi;
- 6) tanınmaya təqdim etmə keçirmək;
- 7) baxış;
- 8) axtarış;
- 9) götürmə;
- 10) şəxsi müayinə;
- 11) üzləşdirmə;
- 12) istintaq eksperimenti keçirmək.

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 295.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş istintaq hərəkətlərini təhqiqatçı tərəfindən həmçinin aşağıdakı hallarda aparıla bilər:

1. özləri şəxsən zəruri sübutları təqdim edə bilmədikdə və ya onların haqqında məlumat verə bilmədikdə, şikayət vermiş şəxsin, onun qanuni nümayəndəsinin və ya nümayəndəsinin cinayət qanuni ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş şəxsin və onun müdafiəçisinin vəsatəti üzrə;

2. ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun tapşırığı ilə.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayət üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat zamanı istintaq hərəkətlərinin aparılması zamanı təhqiqatçı Cinayət Prosesual Məcəlləsinin müvafiq istintaq hərəkətlərinin aparılma qaydasını nəzərdə tutan maddələrinin tələblərini rəhbər tutmalıdır.

A) Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılma nəticələrinə dair yekun protokol, onun tərtib edilmə qaydası və məzmunu.

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 296.1-ci maddəsinə əsasən, böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılması nəticələrinə dair təhqiqatçı yekun protokolu tərtib edir.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılması nəticələrinə dair yekun protokolunda aşağıdakılar göstərilir:

- protokolun tərtib edildiyi vaxt, tarix və yer;
- protokolu tərtib etmiş təhqiqatçının soyadı, adı, atasının adı, vəzifəsi;
- böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə şikayət vermiş şəxsin soyadı, adı, atasının adı, doğulduğu il, ay, gün və yer, ailə vəziyyəti, iş yeri və vəzifəsi, qeydiyyatda olduğu və faktiki yaşadığı yer;
- cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş şəxsin soyadı, adı, atasının adı, doğulduğu il, ay, gün və yer, ailə vəziyyəti, iş yeri və vəzifəsi, qeydiyyatda olduğu və faktiki yaşadığı yer;
- cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməlin törədildiyi yer, onun vaxtı, üsulu, motivi, nəticələri və digər mühüm halları haqqında məlumat;
- cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş şəxsin təqsirliliyini təsdiq edən sübutlar;
- cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş maddə göstərilməklə, əməli törətmiş şəxsin hərəkətlərinin töfsifi;
- məhkəmə iclasına çağırılmalı olan şəxslərin siyahısı.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılması nəticələrinə dair yekun protokolunun imzaladıqdan sonra, təhqiqatçı aşağıdakı hərəkətləri yerinə yetirməlidir:

- cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş şəxsə, onun müdafiəsinə və ya qanuni şəxsə, mülki iddiaçıya mülki cavabdehə və

onların nümayəndələrinə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat üzrə materiallarla tanış olmaq üçün imkan yaradılmasını təmin etmək;

-məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat üzrə bütün materialları ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora göndərmək.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayət üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat şəklində təhqiqatın aparılması nəticələrinə dair prokurorun hərəkətləri.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 297-ci maddəsinə əsasən, böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayət üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları ona daxil olduqdan sonra, ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror aşağıdakı hərəkətləri yerinə yetirməlidir:

1. daxil olmuş materiallara dərhal baxmaq və böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayət üzrə şikayətin baxılması zamanı təhqiqatçının hərəkətlərinin və həmin şikayət üzrə aparılmış məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın qanuniliyini və əsaslılığını yoxlamaq;

2. toplanmış sübutlar və təhqiqat zamanı araşdırılmış hallar ittihamın irəli sürülməsinə imkan verdikdə, böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayət üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın nəticələrinə dair təhqiqatçı tərəfindən tərtib edilmiş yekun protokolunda ittihamın irəli sürülməsini təsdiq etmək və bütün materialları məhkəməyə göndərmək;

3. toplanılmış sübutlar ittihamın irəli sürülməsi üçün kifayət qədər olmadıqda, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları əsasında cinayət işinin başlanması haqqında qərar çıxarmaq və ibtidai istintaqın aparılmasını müvafiq istintaq orqanına tapşırmaq;

4. cinayət təqibini istisna edən hallar mövcud olduqda, cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş şəxs barəsində cinayət təqibinə xitam verilməsi haqqında qərar çıxarmaq;

5. böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayət üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları ilə tanış olmuş şəxslərə özünün çıxardığı qərar haqqında məlumat vermək səlahiyyətinə malikdir.

İbtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror yekun protokolunu yenidən də tərtib edə bilər.

Yekun protokolu o halda yenidən tərtib edilə bilər ki, icraat tam, hərtərəfli, obyektiv və keyfiyyətli aparılmış olsun, lakin təhqiqatçının tərtib etdiyi yekun protokolu Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 296.2-ci maddəsinin tələblərinə cavab verməsin. Yekun protokolu prokuror tərəfindən tərtib edildikdə, onun əlavə olaraq təsdiq edilməsi tələb olunur.

Sual 3. Daxili işlər orqanlarının təhqiqat qurumlarının, böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparılması ilə əlaqədar işin təşkili

Cinayət – prosessual qanunvericiliyi böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat şəklində təhqiqatın aparılmasının prosessual qaydasını çox geniş və dəqiq surətdə şərh etmişdir. Bu qaydalara Cinayət Prosesual Məcəlləsinin VII bölməsində böyük bir fəsil həsr edilmişdir.

Təhqiqat Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 207, 214-cü maddələrinə əsasən törədilmiş və ya hazırlanan cinayətlər və hadisələr barədə məlumatlara baxılmaqla ilkin yoxlama, böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat və cinayət işləri üzrə təxirəsalınmaz istintaq hərəkətləri şəklində yalnız təhqiqatçılar tərəfindən aparılır.

Təhqiqat aparatının strukturu DİN-in Baş İstintaq və Təhqiqat İdarəsinin təhqiqat şöbəsindən, Naxçıvan Muxtar Respublikası DİN-in təhqiqat qrupundan, şəhər, rayon, xətt polis idarə və şöbələrinin, habelə digər təhqiqat şöbə, bölmə və qruplarından ibarətdir.

Cinayətkarlıqla mübarizə, qanunçuluğun və hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi sahəsində təhqiqat aparatlarının işi aşağıdakı istiqamətlər və prinsiplər üzrə təşkil edilir:

1. cinayətlərin tezliklə açılması və bütün halları hərtərəfli araşdırılması, cinayət törətmiş şəxslərin ifşası və məsuliyyətə cəlb edilməsi;

2. cinayətlər nəticəsində vurulmuş maddi ziyanın ödənilməsi üçün vaxtında tədbirlər görülməsi;

3. cinayətin törədilməsinə imkan yaradan halların (səbəb və şəraitin) müəyyən edilməsi və aradan qaldırılması üçün tədbirlər görülməsi.

Təhqiqat işinin nəticələri barədə statistik məlumatların mərkəzləşdirilmiş qaydada qeydə alınması və saxlanması DİN-in əməliyyat–statistik informasiya idarəsi tərəfindən həyata keçirilir.

Daxili işlər orqanlarının rəisləri, təhqiqat şöbə və bölmələrinin rəisləri, təhqiqat qruplarının rəhbərləri tabeliklərindəki təhqiqat aparatlarının işini təşkil edir, cinayətin açılması, ilkin yoxlama və ibtidai araşdırmalar zamanı təhqiqatçıların işinə ümumi nəzarəti həyata keçirirlər. Təhqiqat zamanı prosesual rəhbərlik bilavasitə prokuror tərəfindən həyata keçirilir.

Azərbaycan Respublikası DİN-in 30.08.2011-ci il 560 nömrəli əmrinə əsasən, daxili işlər orqanlarının təhqiqat qurumlarının işinin təşkili Baş İstintaq və Təhqiqat İdarəsinin rəisi, onun müavini, təhqiqat şöbəsinin rəisi, təhqiqat qurumlarında ibtidai araşdırmanın keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və prosesual qanunvericiliyin tələblərinə uyğun aparılması, təhqiqatçıların işində nöqsanların aradan qaldırılması üçün səlahiyyətləri daxilində zəruri tədbirlər həyata keçirirlər.

Daxili işlər orqanlarının təhqiqat qurumlarının işinin təşkili.

Baş İstintaq və Təhqiqat İdarəsinin rəisi, onun müavini (Təhqiqat şöbəsinin rəisi), təhqiqat qurumlarında ibtidai araşdırmanın keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və prosesual qanunvericiliyin tələblərinə uyğun aparılması, təhqiqatçıların işində olan nöqsanların aradan qaldırılması üçün səlahiyyətləri daxilində zəruri tədbirlər həyata keçirirlər.

Təhqiqat işinin təşkili və təkmilləşdirilməsi üzrə tədbirlər Baş İdarəsinin Təhqiqat şöbəsinin və ərazi təhqiqat aparatlarının iş planlarında əks etdirilir.

Baş İdarənin Təhqiqat şöbəsi cinayətlərin qarşısının alınması, açılması və təhqiqatı ilə əlaqədar tabelikdəki müvafiq aparatları rəhbərliyi və nəzarət işini aşağıdakı qaydada təşkil edir:

- təhqiqat aparatlarının fəaliyyətinin məqsədyönlü və normativ hüquqi aktların tələblərinə uyğun təşkil məqsədilə göstərişlər və metodik sənədlər hazırlayır. Təhqiqat qurumlarının xidməti fəaliyyətinin yoxlanılması və əməli köməklik göstərilməsini, habelə müvafiq əməkdaşların peşə hazırlığının təmini məqsədilə zona müşavirələrinin, seminarların keçirilməsini təşkil edir;

- cinayətkarlığa qarşı mübarizədə təhqiqatçıların rolunun artırılması və onların fəaliyyətinin digər xidmət sahələri ilə əlaqələndirilməsi sahəsində iş təcrübəsini öyrənir, ümumiləşdirir və yayır;

- təhqiqat qurumlarının fəaliyyətinin nəticələri barədə hesabatların alınmasını, ümumiləşdirilməsini, təhlilini və yekun sənədlərinin hazırlanmasını təşkil edir.

Baş İdarənin rəisi müavini–Təhqiqat şöbəsinin rəisi təhqiqatçının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 86-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş səlahiyyətlərindən istifadə edir.

Baş İdarənin Təhqiqat şöbəsinin işini təşkil və üzərinə düşən funksional vəzifələrin yerinə yetirilməsini təmin edir:

- DİN-in təhqiqat aparatı işçilərinin seçilib yerləşdirilməsi, vəzifədə irəli sürülməsi, yaxud azad edilməsi, onlar barədə materialların attestasiya komissiyasına təqdim olunması, eləcə də, xüsusi rütbələrə təqdim olunması barədə təkliflər verir;

- Baş İdarənin Təhqiqat şöbəsi əməkdaşları arasında funksional vəzifə bölgüsünü aparır və iş planını tərtib edir.

- DİN-in rəhbərliyinin, Baş istintaq və Təhqiqat İdarəsi rəisinin tapşırığı ilə digər nazirlik, idarə, müəssisə və təşkilatlarda Azərbaycan Respublikası DİN-in təmsil edir;

- cinayət xarakterli məlumatlara baxılmasını, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat və cinayət işləri üzrə təxirəsalınmaz istintaq hərəkətləri şəklində təhqiqatın, məlumatlar üzrə ilkin yoxlanılmasının, habelə ayrı–ayrı prosesual hərəkətlərin aparılmasını bilavasitə şöbənin

təhqiqatçılarına tapşırır. Zərurət yarandıqda yoxlama və sadələşdirilmiş icraat materiallarını, cinayət işlərini tələb edib, öyrənir, səlahiyyətləri daxilində tapşırıqlar verir, təhqiqat qurumları rəhbərlərinin hesabatlarının dinləyir;

- Təhqiqat qurumlarının əməkdaşları barədə daxil olmuş təqdimatlara xüsusi qərar və şikayətlərə baxır, nöqsanların aradan qaldırılması, qanunçuluğun möhkəmləndirilməsi, təhqiqatçının intizam tənbehi və mükafatlandırılması məsələləri üzrə təkliflər verir;

- Baş İdarənin təhqiqat şöbəsinin təhqiqatçıları bölgələr üzrə (Naxçıvan Muxtar Respublikası DİN-in İstintaq və Təhqiqat şöbəsinin təhqiqat qrupuna, Bakı şəhəri BPI-nin istintaq və Təhqiqat İdarəsinin təhqiqat şöbəsinə, Gəncə şəhər BPI-nin İstintaq və Təhqiqat İdarəsinin təhqiqat qrupuna, digər təhqiqat qurumlarına (kuratorluğu həyata keçirir, təhqiqat işinin vəziyyətini yoxlayır, əməli köməklik göstərir həmçinin, bilavasitə təhqiqatçı funksiyalarını həyata keçirir;

- təhkim olunmuş təhqiqat şöbəsi, bölməsi və qruplarında təhqiqat işinin vəziyyətini təhlil edir, müvafiq nəzarət icraatını aparır;

- təhqiqat işi barədə statistik göstərişlər və digər informasiyaları toplayır, onları sistemləşdirməklə təhlil edir və təhqiqat qurumlarının işinin təşkilində istifadə edir;

- Azərbaycan Respublikası qanunlarının, DİN-in əmr və göstərişlərinin təhqiqat qurumları tərəfindən icrası vəziyyətini öyrənir. Əsassız qəbul edilmiş qərarların ləğvi məsələsinə baxılmasına dair prokurorluq orqanları qarşısında vəsatət qaldırılması barədə təkliflər verir;

- qabaqcıl iş təcrübəsini öyrənir, onun daxili işlər orqanlarının təhqiqat orqanlarının fəaliyyətində tətbiqi barədə təkliflər verir;

- Baş İdarənin Təhqiqat şöbəsi rəisinin tapşırığı ilə daxili işlər orqanlarının təhqiqatçılarının barəsində şikayətlərə, məhkəmələrin və prokurorluq orqanlarının aktlarına baxır, nəticələri üzrə təkliflər verir;

- Naxçıvan Muxtar Respublikası DİN-in İstintaq və Təhqiqat şöbəsinin təhqiqat qrupunda, Bakı şəhər BPI-in İstintaq və Təhqiqat İdarəsinin təhqiqat şöbəsində, Gəncə şəhər PI-in İstintaq və Təhqiqat şöbəsinin təhqiqat bölməsində, Nəqliyyatda BPI-nin İstintaq və Təhqiqat şöbəsinin təhqiqat qrupunda, digər orqanların təhqiqat qurumlarında təhqiqat aparatlarının işi həmin təhqiqat orqanlarının rəhbərləri tərəfindən təşkil edir. Təhqiqat orqanının rəhbəri Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 86.7-ci maddəsinin müvafiq olaraq öz səlahiyyətləri daxilində;

- təhqiqat orqanlarının səlahiyyətlərinə aid olan törədilmiş və ya hazırlanan cinayətlərə və hadisələrə dair daxil olmuş ərizə və digər materialların (1 və 2 sayılı cinayətlərin və hadisələrin qeydiyyatı kitabında) qeydiyyata alınmasını təşkil edir, onlara baxılmanı, cinayət işi üzrə təhqiqatın və ya ayrı – ayrı istintaq hərəkətlərinin aparılmasını təhqiqatçıya, yaxud təhqiqatçılar qrupuna tapşırır;

- təhqiqatçının cinayətin açılması, araşdırılması və qarşısının alınması üçün vaxtında müvafiq tədbirlər görməsinə nəzarəti həyata keçirir;

- təhqiqat orqanının səlahiyyətlərinə aid olan cinayətlər üzrə təhqiqatçı tərəfindən hadisə yerinə baxış keçirilən zaman texniki və kriminalistik vasitələrlə təchiz olunmuş əməliyyat qrupunun iştirakını təmin edir;

- təhqiqat qurumlarının işində xidməti intizama riayət edilməsinə nəzarət edir;

- təhqiqatçıların işi barədə statistik hesabatların müəyyən edilmiş qaydalar üzrə hazırlanıb DİN-ə və ibtidai araşdırmaya nəzarəti həyata keçirən prokurora göndərilməsini təmin edir (hesabat forması və əlavə olunur);

- təhqiqatçıların iş vaxtı və ya işdən sonrakı vaxtlarda ictimai asayişin qorunmasına, təhqiqat və cinayət işlərinin istintaqı ilə bağlı

olmayan tələblərinə (dövlət əhəmiyyətli və DİN-in müəyyən etdiyi qaydada keçirilən xüsusi tədbirlər istisna olunmaqla) cəlb edilməsinə yol verilmir;

- Təhqiqat şöbəsinin, bölməsinin rəisi, təhqiqat qrupunun rəhbəri (baş təhqiqatçı) təhqiqatçının Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 86.1-86.6-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş hüquqlarından istifadə edir;

- cinayətlərin qarşısının alınması, açılması, araşdırılması üzrə təhqiqatçıların fəaliyyətinə rəhbərlik edir;

- təhqiqat zamanı qanunçuluğa, prosesual qaydalara və müddətinə riayət edilməsinə, cinayət təqidi üzrə ibtidai araşdırmanın tam, hərtərəfli və obyektiv aparılmasına zərurəti həyata keçirir;

- şöbənin (bölmənin, qrupun) işini planlaşdırır, təhqiqatçıların funksional vəzifələrini müəyyən edir və onların yerinə yetirilməsinə nəzarət edir;

- baxılması üçün təhqiqat aparatına daxil olmuş materialların və cinayət işlərinin qeydiyyatını aparır (müvafiq jurnalların forması əlavə olunur). Tərədilmiş və ya hazırlanan cinayətlər və hadisələr barədə məlumatların təhqiqatçılar tərəfindən dərhal araşdırılması üçün, onların hadisə yerinə göndərilməsini təşkil edir;

- təhqiqatçıların daxili işlər orqanlarının digər xidməti sahələrinin əməkdaşları, prokurorluq orqanları, məhkəmələr və ictimaiyyətlə işini, qarşılıqlı əlaqəsini təşkil edir;

- təhqiqatçılar tərəfindən qanunvericiliyi müddəalarına müntəzəm surətdə öyrənilməsinə təmin edir, onların peşə hazırlığının yüksəldilməsi üçün tədbirlər görür;

- Naxçıvan Muxtar Respublikası DİN-in İstintaq və Təhqiqat şöbəsinin təhqiqat qrupunda, Bakı şəhəri BPI-nin İstintaq və Təhqiqat İdarəsinin təhqiqat şöbəsində, Gəncə şəhəri PI-nin İstintaq və Təhqiqat şöbəsinin təhqiqat bölməsində, Nəqliyyatda BPI-nin İstintaq və Təhqiqat

şöbəsinin təhqiqat qrupunda, digər orqanların təhqiqat şöbə, bölmə və qruplarında fəaliyyət göstərən təhqiqatçı (baş təhqiqatçı) Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 86.1-86.6-cı maddələrində göstərilən hüquq və vəzifələrini həyata keçirir;

- təhqiqat orqanının səlahiyyətinə aid olan cinayətlər üzrə tam tərkibli əməliyyat qrupu ilə birgə hadisə yerinə gedir, hadisə yerinin baxışını keçirir, onun müayinəsinin keyfiyyətinə görə şəxsən məsuliyyət daşıyır;

- baxışda iştirak edən mütəxəssislər və digər xidmətlərin əməkdaşları təhqiqatçının rəhbərliyi ilə və onun göstərişlərinə əsasən öz səlahiyyətləri çərçivəsində hərəkət etməlidirlər;

- cinayətlər və hadisələr barədə məlumatların yoxlanılmasını, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın və cinayət işləri təxirəsalınmaz istintaq hərəkətlərinin vaxtında və keyfiyyətli yerinə yetirilməsini təmin edir, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin tələblərinə müvafiq prosesual qərarlar qəbul edir;

- təhqiqatçı cinayət işinin başlanmasının rədd edilməsi və cinayət təqibinə xitam verilməsi barədə qəbul etdiyi qərarla aidiyyətli polis bölməsinin rəisinə imza etdirməklə, tanış edir və qərarı təhqiqat orqanının rəhbərinə təqdim edir. Təhqiqat orqanının rəhbəri təhqiqatçının qəbul etdiyi qərarla razı olduqda onu imzalayır;

- təhqiqatçının qəbul etdiyi qərarla razılaşmadıqda, təhqiqat orqanının rəhbəri bilavasitə aidiyyətli polis bölməsinin rəisi isə təhqiqat orqanının rəhbəri vasitəsilə həmin qərarın ləğv edilməsi barədə prokuror qarşısında vəsatət qaldırır.

Son dörd ildə qeydə alınan cinayətlərin statistikasını diqqətinizə çatdırırıq.

2010-cu ildə 4621 cinayət faktı qeydə alınıb, onlardan 4040 cinayət faktının üstü acılıb, acılma faizi 90% təşkil edir.

2011-ci ildə 4795 cinayət faktı qeydə alınıb, 3916 cinayət faktının üstü açılıb, açılma faizi 85,5% təşkil edir.

Bu cinayətlərin 27-sini xarici ölkə vətəndaşları, 525-sini qadınlar, 277-sini əvvəllər məhkum olunmuş şəxslər, 205-nin isə sərxoş vəziyyətdə olan şəxslər tərəfindən törədildiyi qeyd olunur.

2012 və 2013-cü ilin statistikasısı isə fərqlidir.

2012-ci ildə 8763-cü cinayət hadisəsi qeydə alınıb, 7816-cinayətin üstü açılıb, açılma faizi 90,7% təşkil edir.

2013-cü ildə 6774-cinayət faktı qeydə alınıb, açılma faizi 88,8% təşkil edir.

Bu cinayətlərin 36-sı xarici ölkə vətəndaşları tərəfindən, 396-sı qadınlar tərəfindən, 127-ci yetkinlik yaşına çatmayanlar tərəfindən, 385-i əvvəllər məhkum olunmuş şəxslər tərəfindən, 245-i isə sərxoş vəziyyətdə olan şəxslər tərəfindən törədilib.

NƏTİCƏ

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparma qaydasına əməl edilməsi

pozuntular və cinayətkarlıqla effektiv mübarizənin zəruri şərtidir. Məhkəmə, prokurorluq, polis və digər hüquq – mühafizə orqanları qanunçuluq və hüquq qaydalarının gələcəkdə gücləndirilməsi, vətəndaşların qanuni, hüquq və mənafelərinin mühafizəsinin möhkəmləndirilməsinin haqqında Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında göstəriləndiyi kimi, qanunçuluğa ciddi əməl edilməsində əsil nümunə olmalıdırlar.

Azərbaycan Respublikasının 28 oktyabr 1999-cu il tarixli «Polis haqqında» Qanununa əsasən, polis vəzifələrinin yerinə yetirilməsində dövlət orqanlarının yerli özünüidarəetmə orqanlarının və ayrı – ayrı şəxslərin iştirakını zəruri hesab edir. «Polis haqqında» Qanunun 10-cu maddəsinə əsasən:

1.Dövlət hakimiyyəti orqanları və yerli özünüidarəetmə orqanları polise öz vəzifələrini yerinə yetirməkdə kömək göstərməli;

2.hər bir şəxs polise öz vəzifələrini yerinə yetirməkdə kömək göstərə bilər. Polis üzərinə düşən vəzifələri yerinə yetirmək üçün heç kəsi əməkdaşlığa məcburi cəlb edə bilməz;

3.hazırlanan, törədilən və ya törədilmiş cinayət barəsində xəbəri olan hər bir şəxs bu barədə polise məlumat verməlidir. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyənləşdirilmiş hallarda bu məlumatların verilməsi cinayət məsuliyyətinə səbəb olur;

4.polis əməkdaşı olmayan dövlət hakimiyyəti orqanlarının əməkdaşları Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyənləşdirilmiş qaydada ictimai asayişin və təhlükəsizliyin təmin olunması işinə cəlb edilməklə, bu sahədə polisin vəzifələri onların da üzərinə qoyulur.